

5 Matematička indukcija

Zadatak 5.1 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$1 + 3 + 5 + \dots + (2n - 1) = n^2.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$\mathcal{L} \equiv 2 \cdot 1 - 1 = 2 - 1 = 1$$

$$\mathcal{D} \equiv 1^2 = 1$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$1 + 3 + 5 + \dots + (2k - 1) = k^2.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$1 + 3 + 5 + \dots + (2(k + 1) - 1) = (k + 1)^2.$$

Dokaz

$$\begin{aligned} 1 + 3 + 5 + \dots + (2k - 1) + (2(k + 1) - 1) &= k^2 + (2(k + 1) - 1) = \\ &= k^2 + 2k + 1 = (k + 1)^2. \end{aligned}$$

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Napomena: Jednakost kraće možemo zapisati

$$\sum_{k=1}^n (2k - 1) = n^2.$$

Zadatak 5.2 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + n^3 = \left(\frac{n(n+1)}{2}\right)^2.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$\mathcal{L} \equiv 1^3 = 1$$

$$\mathcal{D} \equiv \left(\frac{1(1+1)}{2}\right)^2 = 1^2 = 1$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + k^3 = \left(\frac{k(k+1)}{2}\right)^2.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + (k + 1)^3 = \left(\frac{(k + 1)((k + 1) + 1)}{2}\right)^2$$

Dokaz:

$$\begin{aligned} 1^3 + 2^3 + 3^3 + \dots + k^3 + (k + 1)^3 &= \left(\frac{k(k+1)}{2}\right)^2 + (k + 1)^3 = \\ &= \frac{k^2(k+1)^2}{4} + (k + 1)^3 = \\ &= \frac{k^2(k+1)^2 + 4(k+1)^3}{4} = \\ &= \frac{(k+1)^2(k^2 + 4(k+1))}{4} = \\ &= \frac{(k+1)^2(k^2 + 4k + 4)}{4} = \\ &= \frac{(k+1)^2(k+2)^2}{4} = \\ &= \left(\frac{(k+1)(k+2)}{2}\right)^2 = \\ &= \left(\frac{(k+1)((k+1)+1)}{2}\right)^2. \end{aligned}$$

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Napomena: Jednakost kraće možemo zapisati

$$\sum_{k=1}^n k^3 = \left(\frac{n(n+1)}{2}\right)^2.$$

Zadatak 5.3 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$\frac{1}{1 \cdot 3} + \frac{1}{3 \cdot 5} + \dots + \frac{1}{(2n-1) \cdot (2n+1)} = \frac{n}{2n+1}.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$\mathcal{L} \equiv \frac{1}{1 \cdot 3} = \frac{1}{3}$$

$$\mathcal{D} \equiv \frac{1}{2 \cdot 1 + 1} = \frac{1}{3}$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$\frac{1}{1 \cdot 3} + \frac{1}{3 \cdot 5} + \dots + \frac{1}{(2k-1) \cdot (2k+1)} = \frac{k}{2k+1}.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$\frac{1}{1 \cdot 3} + \frac{1}{3 \cdot 5} + \dots + \frac{1}{(2(k+1)-1) \cdot (2(k+1)+1)} = \frac{(k+1)}{2(k+1)+1}.$$

Dokaz:

$$\begin{aligned} & \frac{1}{1 \cdot 3} + \frac{1}{3 \cdot 5} + \dots + \frac{1}{(2k-1) \cdot (2k+1)} + \frac{1}{(2(k+1)-1) \cdot (2(k+1)+1)} = \\ &= \frac{k}{2k+1} + \frac{1}{(2(k+1)-1) \cdot (2(k+1)+1)} = \\ &= \frac{k}{2k+1} + \frac{1}{(2k+1) \cdot (2k+3)} = \frac{k(2k+3)+1}{(2k+1) \cdot (2k+3)} = \\ &= \frac{2k^2+3k+1}{(2k+1) \cdot (2k+3)} = \frac{(2k+1) \cdot (k+1)}{(2k+1) \cdot (2k+3)} = \frac{(k+1)}{(2k+3)} = \frac{(k+1)}{2(k+1)+1}. \end{aligned}$$

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

Rješenja kvadratne jednačine $2k^2 + 3k + 1 = 0$ su brojevi $k_1 = -\frac{1}{2}$ i $k_2 = -1$, pa je $2k^2 + 3k + 1 = 2 \cdot (k + \frac{1}{2}) \cdot (k + 1) = (2k + 1) \cdot (k + 1)$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Napomena: Jednakost kraće možemo zapisati

$$\sum_{k=1}^n \frac{1}{(2k-1) \cdot (2k+1)} = \frac{n}{2n+1}.$$

Zadatak 5.4 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$\frac{1^2}{1 \cdot 3} + \frac{2^2}{3 \cdot 5} + \dots + \frac{n^2}{(2n-1) \cdot (2n+1)} = \frac{n(n+1)}{2(2n+1)}.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$\mathcal{L} \equiv \frac{1^2}{1 \cdot 3} = \frac{1}{3}$$

$$\mathcal{D} \equiv \frac{1 \cdot (1+1)}{2 \cdot (2 \cdot 1 + 1)} = \frac{1}{3}$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$\frac{1^2}{1 \cdot 3} + \frac{2^2}{3 \cdot 5} + \dots + \frac{k^2}{(2k-1) \cdot (2k+1)} = \frac{k(k+1)}{2(2k+1)}.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$\frac{1^2}{1 \cdot 3} + \frac{2^2}{3 \cdot 5} + \dots + \frac{(k+1)^2}{(2(k+1)-1) \cdot (2(k+1)+1)} = \frac{(k+1)((k+1)+1)}{2(2(k+1)+1)}.$$

Dokaz:

$$\begin{aligned} & \frac{1^2}{1 \cdot 3} + \frac{2^2}{3 \cdot 5} + \dots + \frac{k^2}{(2k-1) \cdot (2k+1)} + \frac{(k+1)^2}{(2(k+1)-1) \cdot (2(k+1)+1)} = \\ &= \frac{k(k+1)}{2(2k+1)} + \frac{(k+1)^2}{(2(k+1)-1)(2(k+1)+1)} = \\ &= \frac{k(k+1)}{2(2k+1)} + \frac{(k+1)^2}{(2k+1)(2k+3)} = \\ &= \frac{k(k+1)(2k+3) + 2(k+1)^2}{2(2k+1)(2k+3)} = \frac{(k+1)(k(2k+3) + 2(k+1))}{2(2k+1)(2k+3)} = \\ &= \frac{(k+1)(2k^2 + 3k + 2k + 2)}{2(2k+1)(2k+3)} = \frac{(k+1)(2k^2 + 5k + 2)}{2(2k+1)(2k+3)} = \\ &= \frac{(k+1)(k+2)(2k+1)}{2(2k+1)(2k+3)} = \frac{(k+1)(k+2)}{2(2k+3)} = \frac{(k+1)((k+1)+1)}{2(2(k+1)+1)}. \end{aligned}$$

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

Rješenja kvadratne jednačine $2k^2 + 5k + 1 = 0$ su brojevi $k_1 = -\frac{1}{2}$ i $k_2 = -2$, pa je $2k^2 + 5k + 1 = 2 \cdot (k + \frac{1}{2}) \cdot (k + 2) = (2k + 1) \cdot (k + 2)$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Napomena: Jednakost kraće možemo zapisati

$$\sum_{k=1}^n \frac{k^2}{(2k-1) \cdot (2k+1)} = \frac{n(n+1)}{2(2n+1)}.$$

Zadatak 5.5 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$\frac{3}{4} + \frac{5}{36} + \dots + \frac{2n+1}{n^2(n+1)^2} = 1 - \frac{1}{(n+1)^2}.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$\mathcal{L} \equiv \frac{2 \cdot 1 + 1}{1^2(1+1)^2} = \frac{3}{4}$$

$$\mathcal{D} \equiv 1 - \frac{1}{(1+1)^2} = 1 - \frac{1}{4} = \frac{3}{4}.$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$\frac{3}{4} + \frac{5}{36} + \dots + \frac{2k+1}{k^2(k+1)^2} = 1 - \frac{1}{(k+1)^2}.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$\frac{3}{4} + \frac{5}{36} + \dots + \frac{2(k+1)+1}{(k+1)^2((k+1)+1)^2} = 1 - \frac{1}{((k+1)+1)^2}.$$

Dokaz:

$$\begin{aligned} & \frac{3}{4} + \frac{5}{36} + \dots + \frac{2k+1}{k^2(k+1)^2} + \frac{2(k+1)+1}{(k+1)^2((k+1)+1)^2} = \\ &= 1 - \frac{1}{(k+1)^2} + \frac{2(k+1)+1}{(k+1)^2((k+1)+1)^2} = \\ &= 1 - \frac{1}{(k+1)^2} + \frac{2k+3}{(k+1)^2(k+2)^2} = \\ &= 1 - \frac{(k+2)^2 - (2k+3)}{(k+1)^2(k+2)^2} = 1 - \frac{k^2+4k+4-2k-3}{(k+1)^2(k+2)^2} = \\ &= 1 - \frac{k^2+2k+1}{(k+1)^2(k+2)^2} = 1 - \frac{(k+1)^2}{(k+1)^2(k+2)^2} = \\ &= 1 - \frac{1}{(k+2)^2} = 1 - \frac{1}{((k+1)+1)^2}. \end{aligned}$$

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Napomena: Jednakost kraće možemo zapisati

$$\sum_{k=1}^n \frac{2k+1}{k^2(k+1)^2} = 1 - \frac{1}{(n+1)^2}.$$

Zadatak 5.6 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$\frac{5}{1 \cdot 2} + \frac{12}{2 \cdot 3} + \dots + \frac{2n^2+2n+1}{n \cdot (n+1)} = \frac{n(2n+3)}{n+1}.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$\mathcal{L} \equiv \frac{5}{1 \cdot 2} = \frac{5}{2}$$

$$\mathcal{D} \equiv \frac{1(2 \cdot 1 + 3)}{1+1} = \frac{5}{2}$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$\frac{5}{1 \cdot 2} + \frac{12}{2 \cdot 3} + \dots + \frac{2k^2+2k+1}{k \cdot (k+1)} = \frac{k(2k+3)}{k+1}.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$\frac{5}{1 \cdot 2} + \frac{12}{2 \cdot 3} + \dots + \frac{2(k+1)^2+2(k+1)+1}{(k+1) \cdot ((k+1)+1)} = \frac{(k+1)(2(k+1)+3)}{(k+1)+1}$$

Dokaz:

$$\frac{5}{1 \cdot 2} + \frac{12}{2 \cdot 3} + \dots + \frac{2k^2+2k+1}{k \cdot (k+1)} + \frac{2(k+1)^2+2(k+1)+1}{(k+1) \cdot ((k+1)+1)} =$$

$$\begin{aligned}
&= \frac{k(2k+3)}{k+1} + \frac{2(k+1)^2 + 2(k+1) + 1}{(k+1) \cdot ((k+1) + 1)} = \\
&= \frac{k(2k+3)}{k+1} + \frac{2(k^2 + 2k + 1) + 2(k+1) + 1}{(k+1) \cdot (k+2)} = \\
&= \frac{2k^2 + 3k}{k+1} + \frac{2k^2 + 4k + 2 + 2k + 2 + 1}{(k+1) \cdot (k+2)} = \\
&= \frac{2k^2 + 3k}{k+1} + \frac{2k^2 + 6k + 5}{(k+1) \cdot (k+2)} = \\
&= \frac{(2k^2 + 3k)(k+2) + 2k^2 + 6k + 5}{(k+1) \cdot (k+2)} = \\
&= \frac{2k^3 + 4k^2 + 3k^2 + 6k + 2k^2 + 6k + 5}{(k+1) \cdot (k+2)} = \\
&= \frac{2k^3 + 9k^2 + 12k + 5}{(k+1) \cdot (k+2)} = \frac{2k^3 + 2k^2 + 7k^2 + 7k + 5k + 5}{(k+1) \cdot (k+2)} = \\
&= \frac{2k^2(k+1) + 7k(k+1) + 5(k+1)}{(k+1) \cdot (k+2)} = \\
&= \frac{(2k^2 + 7k + 5) \cdot (k+1)}{(k+1) \cdot (k+2)} = \frac{2k^2 + 7k + 5}{k+2} = \\
&= \frac{2k^2 + 2k + 5k + 5}{k+2} = \frac{(k+1)(2k+5)}{k+2} = \\
&= \frac{(k+1)(2(k+1) + 3)}{(k+1) + 1}
\end{aligned}$$

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Napomena: Jednakost kraće možemo zapisati

$$\sum_{k=1}^n \frac{2k^2 + 2k + 1}{k \cdot (k+1)} = \frac{n(2n+3)}{n+1}.$$

Zadatak 5.7 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$17 \mid 5^{n+3} + 11^{3n+1}.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$5^{1+3} + 11^{3 \cdot 1 + 1} = 5^4 + 11^4 = 625 + 14641 = 15266 = 17 \cdot 898$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$17 \mid 5^{k+3} + 11^{3k+1} \implies 5^{k+3} + 11^{3k+1} = 17A.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$17 \mid 5^{(k+1)+3} + 11^{3(k+1)+1}$$

Dokaz:

$$\begin{aligned}
5^{(k+1)+3} + 11^{3(k+1)+1} &= 5^{k+4} + 11^{3k+4} = 5^{k+3} \cdot 5 + 11^{3k+1} \cdot 11^3 = \\
&= 5^{k+3} \cdot 5 + 11^{3k+1} \cdot 1331 = \\
&= 5^{k+3} \cdot 5 + 11^{3k+1} \cdot (1326 + 5) = \\
&= 5^{k+3} \cdot 5 + 11^{3k+1} \cdot 5 + 11^{3k+1} \cdot 1326 = \\
&= 5 \cdot (5^{k+3} + 11^{3k+1}) + 11^{3k+1} \cdot 1326 = \\
&= 5 \cdot 17A + 11^{3k+1} \cdot 17 \cdot 78 = \\
&= 17(5 \cdot A + 11^{3k+1} \cdot 78) = 17B.
\end{aligned}$$

gdje je $B = 5 \cdot A + 11^{3k+1} \cdot 78$.

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Zadatak 5.8 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$19 \mid 7 \cdot 5^{2n} + 12 \cdot 6^n.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$7 \cdot 5^{2 \cdot 1} + 12 \cdot 6^1 = 7 \cdot 25 + 12 \cdot 6 = 175 + 72 = 247 = 19 \cdot 13.$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$19 \mid 7 \cdot 5^{2k} + 12 \cdot 6^k \implies 7 \cdot 5^{2k} + 12 \cdot 6^k = 19A.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$19 \mid 7 \cdot 5^{2(n+1)} + 12 \cdot 6^{(n+1)}$$

Dokaz:

$$\begin{aligned}7 \cdot 5^{2(n+1)} + 12 \cdot 6^{(n+1)} &= 7 \cdot 5^{2n+2} + 12 \cdot 6^{n+1} = 7 \cdot 5^{2n} \cdot 25 + 12 \cdot 6^n \cdot 6 = \\ &= 7 \cdot 5^{2n} \cdot (19 + 6) + 12 \cdot 6^n \cdot 6 = \\ &= 7 \cdot 5^{2n} \cdot 19 + 7 \cdot 5^{2n} \cdot 6 + 12 \cdot 6^n \cdot 6 = \\ &= 7 \cdot 5^{2n} \cdot 19 + 6 \cdot (7 \cdot 5^{2n} + 12 \cdot 6^n) = \\ &= 7 \cdot 5^{2n} \cdot 19 + 6 \cdot 19A = 19(7 \cdot 5^{2n} + 6A) = 19B.\end{aligned}$$

gdje je $B = 7 \cdot 5^{2n} + 6A$.

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Zadatak 5.9 Dokazati da za svaki prirodan broj n vrijedi

$$\sin x + \sin 3x + \sin 5x + \cdots + \sin (2n - 1)x = \frac{\sin^2 nx}{\sin x}.$$

Rješenje:

1) Provjerimo da li jednakost vrijedi za $n = 1$:

$$\mathcal{L} \equiv \sin x$$

$$\mathcal{D} \equiv \frac{\sin^2 x}{\sin x} = \sin x$$

Dakle, jednakost vrijedi za $n = 1$.

2) Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za $n = k$, tj. neka vrijedi

$$\sin x + \sin 3x + \sin 5x + \cdots + \sin (2k - 1)x = \frac{\sin^2 kx}{\sin x}.$$

3) Dokažimo da tvrdnja vrijedi i za $n = k + 1$, tj. da vrijedi

$$\sin x + \sin 3x + \sin 5x + \cdots + \sin (2(k + 1) - 1)x = \frac{\sin^2 (k + 1)x}{\sin x}$$

Dokaz:

$$\sin x + \sin 3x + \sin 5x + \cdots + \sin (2k - 1)x + \sin (2(k + 1) - 1)x =$$

$$\begin{aligned}&= \frac{\sin^2 kx}{\sin x} + \sin (2k + 1)x = \frac{\sin^2 kx + \sin x \cdot \sin (2k + 1)x}{\sin x} = \\ &= \frac{\sin^2 kx + \frac{1}{2} [\cos 2kx - \cos (2kx + 2x)]}{\sin x} = \\ &= \frac{\frac{2 \sin^2 kx + \cos 2kx - \cos (2kx + 2x)}{2}}{\sin x} = \frac{2 \sin^2 kx + \cos 2kx - \cos 2(k + 1)x}{2 \sin x} = \\ &= \frac{2 \sin^2 kx + \cos^2 kx - \sin^2 kx - \cos^2 (k + 1)x + \sin^2 (k + 1)x}{2 \sin x} = \\ &= \frac{\sin^2 kx + \cos^2 kx - \cos^2 (k + 1)x + \sin^2 (k + 1)x}{2 \sin x} = \\ &= \frac{1 - \cos^2 (k + 1)x + \sin^2 (k + 1)x}{2 \sin x} = \frac{\sin^2 (k + 1)x + \sin^2 (k + 1)x}{2 \sin x} = \\ &= \frac{2 \sin^2 (k + 1)x}{2 \sin x} = \frac{\sin^2 (k + 1)x}{\sin x}.\end{aligned}$$

Dakle, jednakost vrijedi i za $n = k + 1$.

4) Jednakost vrijedi za svaki prirodan broj n .

Napomena: Jednakost kraće možemo zapisati

$$\sum_{k=1}^n \sin (2k - 1)x = \frac{\sin^2 nx}{\sin x}.$$